

Sprawozdanie z konferencji naukowej
„Kształcenie ustawiczne dla potrzeb rynku pracy”
Poznań, 27 listopada 2013 roku

27 listopada 2013 roku odbyła się w Poznaniu konferencja *I Poznańskie Forum Dyskusyjne LLL*, która zapoczątkowała cykl spotkań tematycznych z zakresu całościowego uczenia się. W odpowiedzi na dynamiczne zmiany zachodzące w otaczającej nas rzeczywistości, w tym trudny rynek pracy oraz edukacyjny kontekst tych zmian, tematem pierwszego spotkania organizatorzy konferencji uczynili „Kształcenie ustawiczne dla potrzeb rynku pracy”. Konferencja została zorganizowana przez Zakład Kształcenia Ustawicznego i Doradztwa Zawodowego na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Podstawowym jej celem było zaprezentowanie głównych kierunków zmian w obszarze szeroko pojętego rynku pracy oraz stworzenie optymalnych warunków do dyskusji o najistotniejszych problemach z zakresu aktywności zawodo-wo-edukacyjnej osób dorosłych.

Na zaproszenie organizatorów odpowiedzieli przedstawiciele nauki z wiodących ośrodków akademickich w Polsce, zajmujący się problematyką całościowego uczenia się.

Obrady rozpoczęło uroczyste powitanie gości przez Przewodniczącą Komitetu Naukowego prof. zw. dr hab. Ewę Solarczyk-Ambroziak – kierownika Zakładu Kształcenia Ustawicznego i Doradztwa Zawodowego na Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM.

Debata konferencyjna podzielona była na 3 części. Część pierwszą i drugą stanowiły wystąpienia plenarne zaproszonych ekspertów wraz z dyskusją, natomiast część trzecią – sesja posterowa.

Pierwszą sesję, podczas której zaprezentowano trzy wystąpienia, moderowała dr Anna Wawrzonek.

Pierwsza referat wygłosiła Pani prof. Ewa Solarczyk-Ambroziak: *Orientacja na rynek pracy w strategiach całościowego uczenia się*, w którym analizie zostały poddane wiodące dokumenty unijne, podejmujące tematykę LLL. Wystąpienie ukierunkowane było na wskazanie istoty powiązań kształcenia ustawicznego

z rynkiem pracy oraz wyłonienie niezwykle ważnych problemów i wyzwań kształcenia ustawicznego, które stanowiły podbudowę późniejszej dyskusji. Prof. E. Solarczyk-Ambrozik odwoływała się między innymi do takich kwestii, jak ramy kwalifikacyjne i ich znaczenie dla strategii całościowego uczenia się, mobilność pracownicza, problem podaży edukacyjnej oraz dostępności do zróżnicowanej oferty edukacyjnej.

Kolejny referat został wygłoszony przez prof. zw. dra hab. Zbyszko Melosika, dziekana Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Referat prof. Z. Melosika dotyczył zagadnień skoncentrowanych wokół tematu: *Tożsamość młodzieży, neoliberalizm i rynek pracy*. Prelegent dokonał wnikliwej analizy i charakterystyki młodego pokolenia na współczesnym rynku pracy. Wskazał dążenia i wartości kształtujące tożsamość edukacyjno-zawodową młodzieży żyjącej w czasach, kiedy kształcenie ustawiczne staje się czymś na kształt obsesji, a niestabilność oraz permanentna rynkowa readaptacja powszechnie akceptowaną normą. Prof. Z. Melosik wielokrotnie wskazywał na neurotyczną wręcz potrzebę młodych osób rozpoczynających karierę zawodową do osiągnięcia perfekcji, dyktowaną koniecznością dostosowywania się do coraz to nowych wymagań współczesnego, neoliberalnego rynku pracy i świata.

Jako ostatni w pierwszej sesji wystąpił prof. dr hab. Stefan Kwiatkowski z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, którego temat referatu brzmiał: *Walidacja efektów kształcenia pozaformalnego i nieformalnego*. Przedmiotem wystąpienia prof. S. Kwiatkowskiego były refleksje dotyczące wieloletnich doświadczeń badawczych prelegenta nad ramami kwalifikacji, standardami kompetencji zawodowych i kwalifikacji zawodowych. Kluczową część wystąpienia stanowiły rozważania na temat walidacji kompetencji jako procesu potwierdzania kompetencji. Referent podkreślał, iż współcześnie mamy do czynienia z implementowaniem nowej filozofii dochodzenia do zawodu, co stawia szereg wyzwań przed szeroko pojętą edukacją dorosłych. W wystąpieniu zaproponowane zostały także pytania dotyczące sposobu funkcjonowania instytucji walidujących kompetencje oraz jakie instytucje powinny się tym zajmować i kto powinien je powoływać, a także pytania odnośnie relacji pomiędzy procesem walidacji efektów kształcenia a rolą szkół wyższych w tym zakresie. W wystąpieniu podjęte zostały także wątki dotyczące kategoryzacji wiedzy i kompetencji.

Problemy zasygnalizowane przez prelegentów podczas pierwszej sesji stanowiły inspirację do dyskusji. Głos w niej zabrali: prof. K. Przyszczypkowski, prof. S. Kwiatkowski, prof. T. Aleksander, prof. E. Kurantowicz, prof. E. Solarczyk-Ambrozik oraz dr A. Jurgiel-Aleksander. Dyskusja koncentrowała się wokół tematów zaproponowanych przez referentów, w szczególności wokół problemu walidacji efektów kształcenia. Istotnym problemem podjętym w trakcie dyskusji było również krytyczne podejście do zawężania edukacji do perspek-

tywy rynku pracy. W trakcie debaty pojawiały się także pytania dotyczące zasadności standardów kwalifikacyjnych. W rezultacie, wskazano dwa koegzystujące porządki w dyskursie dotyczącym myślenia o kompetencjach, a mianowicie: język administrowania kompetencjami oraz dyskurs skupiający się na poszukiwaniu sensu i znaczenia współczesnej edukacji. W podsumowaniu dyskusji prof. E. Solarczyk-Ambrozik wskazała, iż proces walidacji zmienia oblicze systemu edukacyjnego oraz funkcję uniwersytetów.

Na drugą część spotkania zaplanowano cztery wystąpienia, których celem było nie tylko zaprezentowanie wybranych zagadnień, ale także zaproszenie do dalszej dyskusji nad relacją pomiędzy kształceniem ustawicznym a rynkiem pracy. Tę część spotkania moderowała dr Małgorzata Rosalska.

Jako pierwszy wystąpił prof. zw. dr hab. Kazimierz Przyszczypkowski z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, prezentując temat: *Humanistyka w perspektywie rynku pracy*. Było to wystąpienie ukazujące w krytyczny sposób pozycję humanistyki i humanistów w kontekście wyzwań i wymagań rynku pracy. Prof. K. Przyszczypkowski wskazał na brak dyskursu dotyczącego wartości w dyskusjach nad rynkiem pracy, odniósł się także do dominującego w pracach ekspertów, teoretyków i praktyków myślenia w kategoriach neoliberalizmu. W wystąpieniu podjęte zostały również wątki dotyczące edukacji dla rynku pracy i doradztwa zawodowego. W tym kontekście sformułowano ważne pytania: jak i do jakiego rynku pracy przygotowywać uczniów w systemie edukacyjnym. Pytanie o miejsce humanistyki w perspektywie rynku pracy generuje kolejne pytania: czy człowiek ma być elementem rynku pracy, czy rynek pracy może być miejscem realizacji wartości humanistycznych, ogólnoludzkich, sprzyjających rozwojowi człowieka postrzeganego całościowo, a nie tylko poprzez pryzmat jego przydatności do efektywnego wykonywania zadań zawodowych.

Kolejny referat, zaprezentowany przez prof. zw. dra hab. Zdzisława Wołka z Uniwersytetu Zielonogórskiego, dotyczył *Edukacji w strategiach życiowych osób długotrwale bezrobotnych*. Prelegent zaproponował kilka perspektyw analizowania roli edukacji w indywidualnych strategiach wychodzenia z sytuacji bezrobocia. W wystąpieniu scharakteryzowana została sytuacja osób długotrwale bezrobotnych. Profesor Z. Wołek odnosząc się do koncepcji teoretycznych i badań, podzielił się refleksjami na temat edukacyjnych mechanizmów przeciwdziałania skutkom długotrwałego bezrobocia oraz wybranych strategii pomocy osobom doświadczającym syndromu wyuczonej bezradności. Ta perspektywa oglądu związków między edukacją a rynkiem pracy wskazała na kolejny aspekt analizy tych relacji; pojawiło się pytanie o zależność między edukacją a pracą socjalną i innymi mechanizmami przeciwdziałającymi marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

Trzeci referent – prof. UWK dr hab. Ryszard Gerlach – zaproponował temat: *Rynek pracy wyzwaniem dla pozaszkolnej edukacji zawodowej*. Wystąpienie to było

ukierunkowane na wskazanie nowych zadań i wyzwań stojących przed pozaszkolną edukacją zawodową w kontekście nie tylko przemian rynku pracy, ale także reformy kształcenia w zawodach. Profesor R. Gerlach ukazał to zagadnienie w perspektywie pedagogiki pracy. Odnosząc się do charakterystyki współczesnego rynku pracy, do jego dynamiki i uwarunkowań rozwoju, wskazał, że zmiany w obszarze pozaszkolnej edukacji są konieczne i ta forma edukacji zawodowej będzie zyskiwać na znaczeniu. Proces ten będzie wymuszał także zmiany w systemie kształcenia, coraz wyraźniej będą formułowane pytania o kompetencje nauczycieli edukacji pozaszkolnej oraz o formy i strategie uznawania kwalifikacji zawodowych uzyskiwanych poza szkolnymi, tradycyjnymi formami kształcenia w zawodach.

Ostatni referat zaprezentował prof. UAM dr hab. Sławomir Banaszak, którego temat: *Nowoczesny rynek pracy: stałość, zmienność czy zróżnicowanie?* stanowił wyraźne zaproszenie do dyskusji. Prelegent wskazał na kluczowe teoretyczne koncepcje analizowania procesów zachodzących na rynku pracy. W wystąpieniu zaproponowane zostały pytania dotyczące relacji pomiędzy zmianami na rynku pracy oraz przeobrażeniami w zakresie wykonywania pracy a zmianami w edukacji. Prof. S. Banaszak wskazał, że w świetle badań praca zaczyna być postrzegana przez młode pokolenie inaczej niż przez ich rodziców. Postrzeganie roli i znaczenia pracy jest coraz bardziej różnicowane przez płeć, inne plany i role życiowe, konteksty społeczne i kulturowe. Te zmiany, według prelegenta, powinny mieć także odzwierciedlenie w procesach edukacyjnych, szczególnie w obszarze kształtowania proaktywnych postaw wobec własnej kariery zawodowej.

Po tych wielowątkowych wystąpieniach moderator sesji zaprosiła uczestników do dyskusji. Głos zabrali: prof. T. Aleksander, prof. Z. Wołk, prof. S. Kwiatkowi, prof. K. Przyszczypkowski, prof. R. Gerlach, prof. E. Dubas, prof. S. Banaszak. Dyskusja koncentrowała się wokół tematów zaproponowanych przez referentów, ze szczególnym akcentem na wątek dotyczący relacji między rynkiem pracy a wartościami humanistycznymi oraz rolą kształcenia ustawicznego we wspieraniu całościowo ujmowanego rozwoju człowieka. Ciekawym zagadnieniem była także analiza relacji pomiędzy zmianami wynikającymi z procesu implementacji założeń krajowych ram kwalifikacji do obszaru kształcenia dorosłych i kształcenia zawodowego. Uczestnicy dyskusji wskazali na potrzebę uwzględniania sfery wartości w projektowaniu oddziaływań edukacyjnych. Skoncentrowanie się wyłącznie na rynku pracy i kompetencjach warunkujących sukces zawodowy obarczone jest niebezpieczeństwem bardzo zredukowanego postrzegania edukacji w procesie wspierania rozwoju człowieka w ciągu całego życia.

Trzecią część konferencji stanowiła sesja posterowa, podczas której uczestnicy konferencji mogli zapoznać się z różnorodnymi zagadnieniami wpisującymi

się w tematykę konferencji, w formie plakatów. Podczas tej sesji zaprezentowano 14 następujących plakatów: dr Magdalena Barańska – *Rola uczelni wyższych w przygotowaniu studentów i absolwentów do wchodzenia na rynek pracy*, dr Monika Bartkowiak – *Współczesny pracodawca w obliczu wymagań rynku pracy*, dr Michał Klichowski – *Cyborgizacja i kres kształcenia*, dr Renata Konieczna-Woźniak – *Między stabilnością a elastycznością – trudna sytuacja osób starszych na rynku pracy*, dr Mariusz Przybyła – *Uczenie się w rzeczywistości rozszerzonej vs nowe przestrzenie edukacji – cyborgizacja*, dr Małgorzata Rosalska – *Kluczowe cele doradztwa zawodowego w systemie edukacyjnym*, dr Joanna Szłapińska – *Studia podyplomowe MBA jako forma kształcenia ustawicznego*, dr Anna Wawrzonek – *Czy pracownik „flexi” znaczy gorszy czy lepszy?*, mgr Elwira Litaszewska i mgr Sylwia Polcyn – *Rozwój kompetencji nauczyciela za pomocą wirtualnych środków dydaktycznych*, mgr Kinga Majchrzak – *Wykorzystanie potencjału edukacyjnego miejsc pamięci UMK w procesie kształcenia studentów*, mgr Anna Matusiak – *Rozwój w obszarze kompetencji społecznych studentów z wykorzystaniem metody portfolio uczenia się*, mgr Agata Szwech – *Uczenie się na podstawie biografii Innego – analiza dzienników osobistych*, mgr Jakub Wierzbicki – *Profilowanie bezrobotnych – wyzwanie dla kształcenia doradców zawodowych*, lic. Małgorzata Kasprzak – *Życie jak w Madrycie? Czyli młodzi bezrobotni na hiszpańskim rynku pracy*. Zagadnienia zaprezentowane na posterach stanowiły tło rozważań podjętych w trakcie dyskusji wieńczącej konferencję.

I Poznańskie Forum Dyskusyjne LLL okazało się inicjatywą potrzebną i konstruktywną. Zaproponowana formuła spotkania stwarza możliwości do dyskusji, przedstawienia własnych ustaleń badawczych, przemyśleń i sposobów interpretowania edukacyjnej rzeczywistości. Forum jest także szansą na zaprezentowanie w środowisku osób zajmujących się szeroko rozumianą edukacją dorosłych obecnych zamierzeń badawczych i namysłu nad kluczowymi wyzwaniami stojącymi przed naszą dyscypliną. To także szansa na integrowanie środowiska osób zaangażowanych w tę tematykę. Szczególne znaczenie ma to dla młodszych badaczy. Spotkania z ekspertami, możliwość uczestniczenia w dyskusji, zaprezentowania efektów własnej pracy podczas sesji posterowej pozwala skonfrontować, przedyskutować własny warsztat i ścieżki interpretacyjne z pracami innych osób. W opinii organizatorów i wielu uczestników zaletą tej konwencji spotkania jest przede wszystkim czas na dyskusję, która podczas tego Forum była bardzo inspirująca. Ta formuła pracy będzie kontynuowana podczas kolejnych spotkań w ramach *Poznańskiego Forum Dyskusyjnego LLL*. Tematem drugiego spotkania organizatorzy pragną uczynić „Doradztwo zawodowe w perspektywie całościowego uczenia się”.

Anna Wawrzonek, Małgorzata Rosalska